

S stališča take vere nemškega humanizma v antiko Prešernovi odnosi pograšajo intenzivne stalnosti. Kljub vsemu je Prešernovo globoko doživljanje antike vendarle sporadično. Odnos je v smislu delitve v centralne in periferne umetnine, torej glede na stopnjo doživetja, centralen, ni pa centralen glede na mesto, ki antiki pripada v celotnem Prešernovem delu. Če bi iz Goetheja ali iz Hölderlina ali iz Schlegla črtali vso antiko, bi bila njihova podoba bistveno revnejša in ožja. V Prešernu bi tudi manjkal važen element, a bistvo bi ostalo.

Tudi angleška romantika je dala velike občudovalce antike. Byronova smrt v Missolonghiju je simbol intenzivnosti, s katero se je v dušah sodobnikov antični klasični svet približeval neposrednemu življenju — filhelenstvo je politična sinteza antike in moderne, kot jo je Schlegel predpisal za literaturo. Shelleyjeva smrt je skoraj še bolj značilna. V praznem čolnu so našli Sofoklove tragedije. Kragulj enakih problemov, kot jih ima antična drama, je izključal »srce vseh src«, kot je Shelleyja imenoval Byron. — Med Francozi naj namesto vseh analiz navedemo konec Stendhalovega romana »Armance«. Junak romana hoče umreti: napoti se z jadrnico v Helado in si pred posvečeno obalo svojega hrepenenja konča življenje. Pastirji najdejo mrtveca — ali so to resnični pastirji ali antični liki? — Italija zavzema v analizi evropskega humanizma posebno mesto, ker ni subjekt doživljanja, temveč sama božanski objekt tega kulta. Od tod izvira moč njenega približevanja antičnemu svetu, ki vpliva z nezmanjšano silo od Leopardija preko Carduccija in Pascolija do D'Annunzija.

Prešernov odnos do antike je s stališča nemške sočasne literarne problematike skromen. A nemški humanizem ni bil norma vsej zapadni literaturi. Izven okvira njegove lastne zagledanosti ni bila antika nikjer imperativno postavljena na prvo mesto duhovnih vrednot. Še v večji meri pa velja ta trditev za slovanske literature. V njih je bila seveda humanistična tradicija mnogo bolj šibka kot v zapadnih literaturah in aktualna potreba po antiki mnogo manjša. Puškinova in Mickiewiczzeva antika utegne biti pravilnejše merilo za Prešernovo kot pa antika Hölderlina in Shelleyja.

Toda s temi vprašanji smo posegli že v probleme humanizma sploh. Z njimi zaključujemo razgled po Prešernovi antiki. Kljub njeni periferni pomembnosti v okviru celotnega pesnikovega dela se nam je vendarle pokazala centralna zakonitost njene tematike v notranji formi umetnine. Sinteza antike in moderne je bila tudi tu uresničena. Orest in Orfej nista le svojevrstni podobi, temveč živa lika enega in istega Duha.

Severin Šali

Noč

Bela zvezda se prižiga
na temneči svod neba,
mesečina božajoča
srka vase sij voda.

Iz objema skalne grbe
v noč tolmun grgra,
v mladih vejah stare vrbe
listje trepeta.

V vaški cerkvi tožen navček
za mrličem šepeta,
v grmu izza božje njive
slavček z glasom se igra.

Iz naročja boli mračne
pada lesk solza,
kljujejo mi ure lačne
živ utrip srca.